

ODUZIMANJE IMOVINE STEČENE KRIVIČNIM DELOM SA POSEBNIM OSVRTOM NA UTICAJ ODLUKE O ODUZIMANJU IMOVINE NA PORODICU OKRIVLJENOG

REZIME: U ovom članku autorka piše o značaju koji ima donošenje normative u oblasti oduzimanja imovine stečene krivičnim delom na efikasnost borbe protiv organizovanog kriminala i sprečavanja sticanja profita od kriminala koji se dalje pretvara u legalne tokove. U uvodnom delu autorka se bavi vrstom krivičnih sankcija i mera u našem pravu i njihovim počecima.

U daljem tekstu navodi se uporednopravni prikaz rešenja postupaka konfiskacije imovine koji je poslužio kao uzor našoj novoj regulativi u ovoj oblasti kao i prikaz međunarodnopravne regulative. Donošenje novog Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela u daljem tekstu članka posmatra se u svetlu poštovanja međunarodnih i Ustavom garantovanih prava. Sledi prikaz najosnovnijih karakteristika novodonetog Zakona. Akcenat autorka rada stavlja na do sada malo postavljano pitanje uticaja odluke o oduzimanju nelegalne imovine na porodicu okrivljenog. U zaključku se ukazuje na opravdanost i dobar učinak primene novog Zakona kao i nadu i potrebu da se neće stati sa borbom protiv organizovanih kriminalnih grupa i da će se sistem oduzimanja kod nas u narednom periodu poboljšavati.

Ključne reči: organizovani kriminal, oduzimanje imovine, imovinske sankcije, porodica, Zakon o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom.

* Sportska Akademija, Beograd

Uvodne napomene

Organizovani kriminal današnjice se odlikuje pre svega nezaustavljivom glađu njenih organizatora i članova za sticanjem profita, koji su sa razvojem vremena u kome živimo poprimili oblik multinacionalne industrije. Reakcija, putem primene krivičnih sankcija koje su do skoro bile propisane u zakonodavstvima naše zemlje i drugih a usmerene su između ostalog na borbu protiv organizovanog kriminala, nije bila dovoljna. Potrebno je bilo prihvatiti takve mere koje su direktno upravljene na rasturanje zločinačkih organizacija, otkrivanjem i zaplenom novca od njegovog izvorišta pa do kraja – pretvaranja novca stečenog kriminalom u legalne tokove. Zakon o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom obezbeđuje provereni sistem borbe protiv organizovanog kriminala, jer se takav oblik zaštite pokazao kao veoma efikasan u mnogim zemljama. Sama ideja o tome da se niko ne sme obogatiti vršenjem krivičnih dela je veoma stara, kao i primena krivičnopravnih sankcija koje su to onemogućavale, pa ćemo se prvo posvetiti istorijskom osvrtu na mere koje su za cilj imale ono što danas ima mera oduzimanja imovine stečene kriminalom u smislu novog zakona. Te sankcije većinom postoje i danas kao alternativa ili isključivi izbor sudije, kod dela koja nisu obuhvaćena ovim Zakonom. Značaj uticaja i primene iskustava međunarodne zajednice na donošenje normative u ovoj oblasti je neprocenjiva. Sistem sankcija koji smo usvojili je prethodno dobro utaban u mnogim zemljama pre svega evropskim, te smo smatrali neophodno dati uporednopravni prikaz rešenja drugih zemalja koja su ujedno kamen temeljac naše zakonske regulative ali i garancija za opravdanost uvođenja ovih mera. Kako bi neophodnost primene Zakona o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom bila jasna moramo je opravdati sa stanovišta kolizije odredaba Zakona sa nekim međunarodno priznatim pravima čoveka kao i odnosa sa Ustavom zagarantovanim pravima. Akcenat u radu stavljamo na postojeći zakonski tekst o oduzimanju imovine, na neka od rešenja sadržanih u njemu a pre svega na problematiku koja se odnosi na uticaj presude o oduzimanju imovine na porodicu kao celinu i vrlo osetljivu granicu između zaštite porodice s jedne strane i zaštite društva od rasta kriminalnog profita. Kroz ceo rad koristili smo sociološki metod ukazujući na značaj i društvenu opravdanost primene ove mere u našem pravnom sistemu kao i na društvene pojave koje su uslovile početak primene ovog instituta u našem pravu. Na kraju, u zaključku zatvorena je celina borbe protiv mafije na navedeni način i ukazano je na značaj neprestane ali svrsishodne borbe svih onih koji su deo državnog i društvenog otpora kriminalu.

1. Vrste imovinskih krivičnih sankcija i mera u našem pravu – sa istorijskim osvrtom na svaku od njih

Radi suzbijanja različitih oblika kriminaliteta državi stoji na raspolo-ganju niz sredstava i mera, među kojima su svakako najznačajnije krivič-nopravne mere. Dosadašnje mere oduzimanja imovine i imovinske koristi u našem sistemu krivičnog prava pokazale su se kao nedovoljno jako oruž-je u borbi protiv kriminala naročito organizovanog i imovinskog krimina-la. Kod imovinskih delikata učinio-ci su vođeni željom za uvećanjem svoje imovine, zatim transferom nezakonitog prihoda u legalne tokove (čime prikrivaju svoje tragove) da bi kroz proces na kraju nesmetano uživali ste-ćeno bogatstvo. Oduzimanje imovinske koristi stećene krivičnim delom kod nas vršeno je pomoću novčane kazne, konfiskacije imovine (koja više ne egzistira u našem krivičnom zakonodavstvu), oduzimanje predmeta kao krivičnih sankcija i oduzimanje imovinske koristi kao posebne mere.

1.1. Novčana kazna

Novčana kazna je sankcija imovinskog karaktera koja se sastoji u obavezi učinio-ca krivičnog dela da u određenom roku plati određenu sumu novca zbog učinjenog krivičnog dela¹. To je jedna od najstarijih krivičnih sankcija i najpre je nastala kao način sprečavanja krvne osvete tako što je učinilac oštećenom ili porodici plaćao naknadu za krivično delo koje je učinio. Kasnije prerasta u pravo države na kažnjavanje, te je bila sve do perioda francuske revolucije značajan izvor prihoda za državu. S obzirom na to da novčana kazna ima za cilj da pogodi učinoca krivičnog dela u meri koja bi bila dovoljno intezivna da ga odvрати od činjenja kriminalnih ak-tivnosti ubuduće, ona mora biti znatna, nikako simbolična. Danas, pozna-jemo dva različita sistema propisivanja i primene novčane kazne: sistem fiksnih iznosa i sistem dnevnih globa (dani-novčana kazna). Prvi sistem, sistem fiksnih iznosa, je u primeni u našem pravnom sistemu i podrazume-va propisivanje novčane kazne u određenom iznosu u okviru propisanog opšteg minimuma i maksimuma. Sistem dnevnih globa pojavljuje se češće u savremenim zakonodavstvima. On podrazumeva da se prethodno odmeri kazna u vremenskom trajanju, tj. u danima i to prema opštim pravilima o odmeravanju kazne, da se posle toga utvrdi novčana vrednost, odnosno novčani ekvivalent jednog dana, te da se prostim množenjem dođe do nov-

¹ Vrekić, D., (1997). Mera oduzimanja imovinske koristi u krivičnom pravu, Novi Sad, Pravo

čane kazne koja se izriče.² Prednost sistema novčanih globa je što se visina kazne određuje prema imovinskom stanju učinioca čime se obezbeđuje jednakost u postizanju svrhe kazne za sve. Danas novčana kazna kao jedna od humanijih kazni predstavlja pogodno rešenje za krivična dela manjeg značaja kao i krivična dela lakšeg i srednjeg kriminaliteta.

1.2. Konfiskacija imovine³

Konfiskacija imovine je oduzimanje imovine osuđenom licu bez naknade, u granicama propisanim zakonom.⁴ Postoji potpuna i delimična konfiskacija, s tim da je naše pravo poznavalo samo potpunu konfiskaciju. Krivični zakonik Republike Srbije ne poznaje ovu kaznu ali je ona dugo vremena egzistirala u našem zakonodavstvu, premda uvek osporavana. U sistemu kazni pojavljuje se 1947. godine, donošenjem Opšteg dela Krivičnog zakonika, kao kazna kojom se oduzimala celokupna ili tačno određen deo imovine u korist države. Konfiskacija je tada imala politički cilj te je u početku izricana državnim neprijateljima. Kao osnovni nedostatak ove mere navodi se pre svega činjenica da je protivna principu srazmernosti jer se oduzima cela imovina a i to što se druge mere smatraju adekvatnijim u ostvarivanju svrhe oduzimanja imovine. Epitet nepravedne kazne konfiskacija dobija pogađajući direktno nevinu porodicu osuđenog⁵. Tako ova kazna gubi gubi personalni karakter. Ona biva ukinuta 1990. godine i to Zakonom o izmenama i dopunama KZ SFRJ ali se ponovo uvodi u sprezi sa krivičnim delima organizovanog kriminala uz uslove da se izriče kao sporedna i to za krivična dela sa elementima organizovanog kriminala za koje je učiniocu izrečena kazna u trajanju od najmanje 4 godine. Ranije rešenje se smatralo boljim jer su u zakonu bila nabrojana krivična dela za koja se može izreći ova kazna. Ipak kazna je tada ostala neprimenjiva jer nije bila regulisana normativom u oblasti izvršenja kazni.

S obzirom na to da naše krivično pravo poznaje meru oduzimanja imovinske koristi pribavljenu krivičnim delom i da je izričito propisano da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim delom, zatim meru bezbednosti oduzimanja predmeta koji su bili upotrebljeni

² Stojanović, Z., (2003). Krivično pravo-opšti deo, Beograd, Pravni fakultet

³ Treba napomenuti da se radi o sankciji koja je ukinuta u našem pravu ali i u većini zakonodavstava u svetu i da ovu konfiskaciju ne treba poistovećivati sa institutom oduzimanja imovinske koristi koji se u stranim zakonodavstvima često označava nazivom konfiskacije.

⁴ Šarkić, N., (2005). Građanski izvršni postupak, Beograd, Fakultet za poslovno pravo

⁵ Kokolj, M., Lazin, Đ., (1986). Imovinske krivične sankcije i mere u jugoslovenskom krivičnom pravu, Beograd, Naučna knjiga

ili su bili namenjeni za izvršenje krivičnog dela ili su nastali izvršenjem krivičnog dela kao i novčanu kaznu, konfiskacija imovine ne samo da je nepotrebna već se postavlja pitanje njenog odnosa sa navedenim merama odnosno sankcijama.⁶

1.3. Oduzimanje predmeta

Meru bezbednosti oduzimanja predmeta poznaju sva savremena zakonodavstva, a ona je dugo prisutna u našem pravu. Ona ima pre svega preventivni karakter jer nije okrenuta ka kažnjavanju učinioca već ka sprečavanju da izvrši nova dela u budućnosti. Razlog obaveznosti ove mere kao i njenu opravdanost vidimo u tome što bi bilo protivno načelu pravičnosti zadržavanje predmeta kojima je učinilac izvršio krivično delo ili koji su nastali izvršenjem krivičnog dela. Mera bezbednosti stvarne prirode odnosi se na stvari i predmete koji mogu biti:

1. predmeti namenjeni ili upotrebljeni za izvršenje krivičnog dela (instrumenta sceleris)

2. predmeti nastali izvršenjem krivičnog dela (producta sceleris) – npr. falsifikovani novac ili isprave i sl.⁷

Mera oduzimanja predmeta ima svrhu kazne i svrhu mere bezbednosti u zavisnosti od toga o kojim se predmetima radi. Ukoliko se oduzimaju opasni predmeti (npr. eksploziv, otrovi) ostvaruje svrhu mere bezbednosti a ukoliko nisu opasni, takvo oduzimanje često poprima karakter novčane kazne za učinioca dela. Kod predmeta koji nisu opasni svrha je da se učinilac imovinski kazni ali to se ostvaruje ujedno i merom oduzimanja imovinske koristi te se po nekim shvatanjima⁸ ova mera, u slučaju predmeta koji nisu opasni smatra suvišnom.

1.4. Oduzimanje imovinske koristi

Mera oduzimanja imovinske koristi je u naše zakonodavstvo uvedena 1951. godine, prvo kao mera bezbednosti a kasnije izmenama zakonodavstva 1959. godine je regulisana kao posebna krivičnopravna mera. Pod pojmom imovinske koristi u krivično-pravnom smislu treba uzeti svaku vrednost, za koju se uvećava imovina učinioca krivičnog dela ili pak nekog drugog, koja je pribavljena krivičnim delom ili povodom ovakvog dela i

⁶ Stojanović, Z., op. cit.

⁷ Mrvić-Petrović, N., (2005). Krivično pravo, Beograd, Fakultet za poslovno pravo

⁸ Tomić, Z., (1991). O pravnoj prirodi mere oduzimanja predmeta u našem krivičnom pravu, Sarajevo, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu

time bi se učinilac ili ko drugi neosnovano bogatio vršenjem krivičnog dela.⁹ Osnovni razlog koji je uticao da se u našem, a i u većini drugih krivičnih zakonodavstava, osamostali jedna posebna krivično-pravna mera za oduzimanje imovinske koristi, shodno načelu pravičnosti i morala, te opštem principu da niko ne može zadržati korist koja je pribavljena krivičnim delom, jeste da se uspostavi faktička i pravna situacija koja je postojala pre izvršenja krivičnog dela, tj. da se učinilac krivičnog dela onemogući da pod bilo kojim uslovima zadrži imovinsku korist pribavljenu izvršenjem krivičnog dela¹⁰. Veoma sporno je pitanje pravne prirode ove mere i kreće se od shvatanja da je to specifično krivično-pravna mera¹¹, zatim sporedna kazna, mera bezbednosti, specifična krivična sankcija, specifična pravna posledica krivičnog dela itd. Ipak najrasprostranjenije shvatanje je ono o meri oduzimanja imovinske koristi kao posebnoj krivičnopravnoj meri. Da bi se ova mera izrekla potrebno je da je krivično delo izvršeno, zatim je potrebna osuđujuća presuda, što znači da se ona može izvršiti samo u sudskom postupku i samo posle toga kada učinilac bude proglašen krivim. Drugi uslov je utvrđenje postojanja same imovinske koristi a koja se može sastojati u novcu, predmetima od vrednosti ali i drugim vrednostima koje su pribavljene krivičnim delom. Ukoliko nije moguće oduzimanje učinilac se obavezuje da plati novčani iznos koji odgovara pribavljenoj koristi. Kod nas je oduzimanje imovinske koristi uvek obavezno kada se utvrdi da je korist nastala izvršenjem krivičnog dela. Postupak po kome se sprovodi oduzimanje imovinske koristi je regulisan odredbama člana 513. do 520. još uvek važećeg Zakonika o krivičnom postupku iz 2001. godine. Oduzimanje imovinske koristi se proširuje i na lica na koja je korist prenet bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrednosti.

1.5. Privremeno oduzimanje predmeta i imovinske koristi u postupcima za krivična dela organizovanog kriminala

Usvajanjem Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala u julu 2002. godine samo je započeta borba protiv organizovanog kriminala u Srbiji. Krunu propisa koji se bave ovim pitanjima trebalo bi da predstavlja Zakon o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom, koji je usvojen 23. oktobra 2008. godine. U krivičnim postupcima za krivična dela organizovanog kriminala oduzimanje

⁹ Stanić, M., (1979). Oduzimanje imovinske koristi u krivičnom pravu, Beograd

¹⁰ Vrekić, D., op. cit.

¹¹ Srzentić, N., Stajić, A., Lazarević, N., (1979). Krivično pravo SFRJ – opšti deo, Beograd

imovinske koristi se sprovodi u skladu sa posebnim odredbama Zakonika o krivičnom postupku. Specifičnost ovih mera jeste u složenosti postupka za oduzimanje baš zbog specifičnosti dela organizovanog kriminala a pre svega velike vrednosti predmeta i iznosa imovinske koristi. Razlika od opšteg postupka u kom su predviđene ove mere je i u tome što se u ovom posebnom postupku mogu privremeno oduzeti predmeti i imovinska korist, što je bila novina tada, u odnosu na dotadašnja rešenja a ta ideja je kasnije razrađena u Zakonu o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom.

2. Sistemi oduzimanja nezakonito stečene imovine

Veliki broj zemalja pre svega Evrope ali i sveta bori se protiv organizovanog kriminala sprovodeći mere oduzimanja imovine od onih koji se bave kriminalnom delatnošću. Ipak postoje razlike od zemlje do zemlje u načinu sprovođenja ovih mera a pre svega se odnose na vrstu postupka u kojima se nezakonita imovina oduzima. U uporednom pravu razlikujemo sudski sistem za oduzimanje imovine i upravni ili administrativni.

a) Sudsko oduzimanje imovine

Sudsko oduzimanje imovine kriminalnog porekla sprovodi se u krivičnom ili u parničnom postupku. Najveći broj zemalja a pre svega kontinentalnog prava sprovode oduzimanje imovine u krivičnom postupku, sa razlikom jedino u gledanju odnosa imovine i krivičnog dela za koje se sudi. Prema ovom kriterijumu oduzimanje imovine proistekle iz kriminalnih aktivnosti možemo podeliti na:

- oduzimanje imovine koja je proistekla iz konkretnog krivičnog dela za koje se sudi;
- oduzimanje imovine koja nije proistekla iz krivičnog dela za koje se sudi, ali proističe iz različitih kriminalnih aktivnosti.¹²

U imovinu koja otiče iz konkretnog krivičnog dela spada imovinska korist koja je od njega proistekla i predmeti koji su upotrebljeni ili namenjeni izvršenju krivičnog dela. Nedostatak ovog sistema je najpre u teškom dokazivanju kauzaliteta između krivičnog dela i imovine a zatim i u tome što se samo mali deo nelegalne imovine obuhvata ovim merama, dok ostala imovina ovako stečena ostaje neotkrivena.

Najefikasniji sistem je svakako sistem proširene konfiskacije koji je usvojen i kod nas i primenjuje se u skladu sa Zakonom o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela. Ovaj sistem podrazumeva primenu

¹² Ilić P. G., Majić, M., Nikolić, B., Melilo, Đ., (2009). Komentar Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela, Beograd, OEBS

obrnutog tereta dokazivanja te uz sve primedbe na račun suprotnosti ovakve primene sa načelima zaštite ljudskih prava, smatramo ovakav sistem efikasniji i bliži osnovnoj svrsi kojoj teži svaka država a to je iskorenjivanje organizovanog kriminala. Okrivljeni je taj koji dokazuje poreklo svoje imovine i u koliko ne uspe da dokaže način na koji je stekao, ona mu se oduzima uz pretpostavku da je stečena kriminalnom delatnošću ukoliko za nju bude osuđen. Italija je bila prva zemlja Evropske unije koja je prihvatila ovaj sistem oduzimanja imovine i to Zakonom o borbi protiv imovine mafijaških organizacija. Preteča same ideje da se protiv organizovanog kriminala treba boriti udarom na imovinu kriminalaca je Italija, mada nije bila prva zemlja koja je donela normativu oduzimanje imovine stečene kriminalom. Konfiskacija se ne odnosi na pojedinačnu kriminalnu radnju već se ona izvršava uvek kada postoji nesrazmera između ekonomske vrednosti imovine kojom lice raspolaže i onom koju je prijavilo. U zemlje sa proširenim sistemom oduzimanja spadaju i Irska, Velika Britanija, Švajcarska, Portugalija, Norveška i druge. SAD predviđa mogućnost oduzimanja imovine nelegalno stečene u krivičnom postupku ali da bi do oduzimanja došlo potrebno je dokazati kriminalno poreklo imovine prema standardu o pretežnosti dokaza.

Mogućnost oduzimanja imovine nelegalno stečene u parničnom postupku ima svoju primenu u zemljama anglosaksonskog prava. Ovakva tužba je usmerena, ne protiv lica, nego protiv imovine. Primenjuje se u SAD-u, Australiji, Irskoj i Engleskoj. U ovim sistemima moguće je započeti postupak ako su ispunjeni svi preduslovi a ako je dat nalog za konfiskaciju, bez obzira što nema osude. Pod uslovom da postoji zakonom propisana osnova da se to učini, poseban građanski postupak se može pokrenuti u SAD pod uslovom da postoji verovatan razlog (probable cause) na osnovu kog se veruje da imovina predstavlja prihode ili instrumente krivičnog dela.¹³

b) Administrativno oduzimanje imovine

Administrativno oduzimanje imovine jeste oduzimanje imovine bez angažovanja suda uz aktivnu ulogu poreskih ili nekih drugih nadležnih organa uprave (naročito značajno kod naplate poreza i pranja novca).¹⁴ Ovaj sistem postoji u Francuskoj, Americi i Nemačkoj. U Americi upravno oduzimanje imovine sprovodi se bez posredstva suda i obično ga vrši Organ poreske uprave. Može biti i efikasno sredstvo prilikom vođenja krivične istrage. Za razliku od ovog, upravno oduzimanje u Francuskoj može biti

¹³ Lukić, T., (2009). Oduzimanje imovine kriminalcima, Beograd, Poslovni biro d.o.o.

¹⁴ Ibid.

sprovedeno tek pošto lice bude osuđeno i to za teška krivična dela. Poreski organi posle osude utvrđuju imovinu koju lice poseduje i oni pristupaju njenoj konfiskaciji u meri u kojoj se utvrdilo da postoji nesrazmera.

3. Međunarodna regulativa oduzimanja imovine stečene kriminalom

Organizovani kriminal kao pojava odavno prevazilazi državne granice i predstavlja veliku pretnju svim državama. Kako bi se efikasno izborilo sa ovim globalnim problemom neophodna je saradnja svih država u cilju propisivanja i sprovođenja normi koje bi se odnosile na otkrivanje, zamrzavanje, privremeno i trajno oduzimanje prihoda stečenih krivičnim delom. Međunarodna zajednica je uvela minimalne standarde za saradnju, a pre svega kroz usvajanje različitih konvencija, deklaracija, zaključaka i preporuka od strane što većeg broja država.

Jedan od prvih dokumenata u kome se govori o konfiskaciji imovine jeste Konvencija Ujedinjenih nacija protiv nezakonite trgovine narkoticima i psihotropnim supstancama od 1989. godine (Bečka konvencija). Odmah za njom sledi Konvencija o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom od 1990. godine (Strazburška konvencija). Ona je imala cilj da stvori uslove za vođenje zajedničke politike država potpisnica koje su preuzele obavezu da u svoja nacionalna zakonodavstva ugrade osnovne principe konvencije i da usklade svoje odredbe sa odredbama konvencije. Strazburška konvencija sadrži savremenu definiciju krivičnog dela pranja novca i utvrđuje obavezu za bankarske i druge organizacije da vlastima prijave sve sumnjive finansijske transakcije.¹⁵ Postoje posebna ovlašćenja istražnih organa sa ciljem da se već u ranoj fazi postupka zapleni imovina koja je nelegalno stečena a posebno se zahteva kriminalizacija novca koji potiče od trgovine drogom i njegovo oduzimanje. Oduzimanje imovine učinocima krivičnih dela kao problem obrađen je u brojnim međunarodnim konvencijama od kojih je veoma važna i Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala od 2000. godine (Palermo konvencija) koja je stupila na snagu kod nas 2003. godine. Ona predstavlja jedan od najozbiljnijih pokušaja da se dođe do globalnog koncepta organizovanog kriminala. Veliki broj pojmova jasno je razjašnjen i definisan baš ovom konvencijom a među njima kao najznačajniji pojam imovina u smislu nelegalne dobiti, konfiskacija, zamrzavanje itd. Važni su naročito oni članovi Palermo

¹⁵ Ilić P. G., Majić, M., Nikolić, B., Melilo, Đ., op. cit.

konvencije koji predviđaju obrnuti teret dokazivanja, ali samo u meri koja nije protivna načelima domaćih zakona i sudskog postupka.

Konvencija Saveta Evrope o pranju, traženju, zapleni i oduzimanju prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma od 2005. godine (Varšavska konvencija) odnosi se na sprečavanje pranja novca i posebno su predviđene odredbe o zamrzavanju i trajnom oduzimanju imovine. Ona oslanjajući se na prethodne međunarodne izvore u ovoj oblasti definiše niz pojmova a posebno utvrđuje mere koje treba usvojiti na nacionalnom nivou. Od važnijih međunarodnih izvora još ćemo pomenuti i Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv korupcije iz 2003. godine (Njujorška konvencija).

Zajedničko ovim mnogobrojnim međunarodnim konvencijama jeste pre svega napor koji se ulaže na globalnom nivou da se upotrebom što savremenijih metoda i uz veliku saradnju svih država stane na put transnacionalnog kriminala. U njima su takođe usvojeni standardi u pogledu određenja pojmova, obaveza država u smislu inkorporacije pojedinih pravila u unutrašnje zakonodavstvo, vrsta mera, postupka koji se sprovodi u odnosu na imovinu itd. tako da državama stoji na raspolaganju potpuno razrađen sistem borbe protiv kriminala. Na njima je da donesu normativu i da je primenjuju saglasno već ustanovljenim pravilima. Ono što se može primetiti za sada da su standardi primena mera u međunarodnim dokumentima mnogo šire postavljeni nego u našem pravu.

Kako bi se sprečilo da kapital stečen kriminalom bude plasiran kroz legalne međunarodne finansijske tokove i predstavi se kao „čist” novac, paralelno sa stvaranjem međunarodnog pravnog okvira, a radi sprovođenja konkretnih akcija i međusobne koordinacije, na samitu grupe najrazvijenijih zemalja G7, u Parizu 1989. god., formirana je Radna grupa za finansijsku akciju protiv pranja novca (FATF). Ona ima sad 28 zemalja članica i do sada je donela oko 40 preporuka u ovoj oblasti od kojih je i ona preporuka o obaveznom uvođenju organa koji će otkrivati, procenjivati i oduzimati imovinu.

4. Uporedni prikaz zakonskih rešenja oduzimanja imovine

Mnoge zemlje su imale zakone kojima se oduzimala nelegalno stečena imovina ali to su bili nepotpuni sistemi mera o konfiskaciji imovine. Tek razvojem savremenog sistema donošenja zakona u ovoj oblasti, pristupilo se ozbiljnom rešavanju ovog problema. Postoji određen broj pravila koje u ovoj oblasti bez kojih sistem oduzimanja ne bi funkcionisao a opet sva-ka zemlja je našla svoj način zakonskog uokviravanja mera oduzimanja.

Određene zemlje poput Italije su utrle put ostalim zemljama koje su samo sledile već proverene mehanizme konfiskacije.

4.1. Italija

Italija je započela donošenje regulative u ovoj oblasti posle tragičnog ubistva sudije Đovaniya Falkonea koji je prvi na mafiju primenio ekonomsku analizu zločinačke organizacije uporedivši je sa strukturom kriminalnog preduzeća. Tada je postala jasna moć mafijaških organizacija i činjenica da se tom širenju prevlasti mora stati na put. Oduzimanje imovine se sprovodi u krivičnom postupku. U Krivičnom zakonu Italije u članovima 416. i 416.bis definisan je pojam kriminalne organizacije i kriminalne organizacije mafijaškog tipa. Konfiskacija je obavezna za sva krivična dela organizovanog kriminala, za svu imovinu koja je posredno ili neposredno povezana sa počinjenim krivičnim delom.¹⁶ Italija je uvela model konfiskacije imovine i u građanskopravnom postupku gde se teret dokazivanja zakonitosti porekla prebacuje na osumnjičenog. Finansijska policija zajedno sa javnim tužiocem prethodno ispituje sve što može biti predmet provere i tako dobija jasan pregled imovine i njenog odnosa sa zakonitim prihodima. Bitan uslov za građanskopravnu konfiskaciju je da se postupak pokreće samo prema licu prema kome se vodi istraga ili krivični postupak samo za dela organizovanog kriminala. Donošenjem Zakona br. 356/92 o borbi protiv mafijaških organizacija uvodi se mogućnost ublažavanja tereta dokazivanja vezanog za poreklo imovine lica okrivljenog za organizovani kriminal. Bitna odlika italijanskog sistema oduzimanja je to da imovina ne mora biti povezana sa krivičnim delom izrečenim u presudi nego se odnosi na celokupnu imovinu kojom on raspolaže a institut konfiskacije je proširen tzv. „konfiskacijom po ekvivalenciji” gde sud može konfiskovati novčani iznos ekvivalentan šteti koja je pričinjena.

4.2. Belgija

Donošenjem Zakona iz 1990. godine preduzet je veoma značajan korak uvođenja savremenih mera oduzimanja imovine tako što se dozvoljavala konfiskacija ne samo sredstava koja direktno potiču od izvršenog krivičnog dela nego i sredstva kao rezultat tako ostvarenog profita ili supstitucije sredstava. Bitna je odredba koja predviđa da se sva imovina

¹⁶ Dragičević-Dičić, R., (2008). Oduzimanje protivpravno stečene imovinske koristi-međunarodni standardi i uporednopravna rešenja, Borba protiv organizovanog kriminala, Beograd, UNICRI

koja potiče od kriminala bez obzira od kog krivičnog dela potiče može biti predmet pranja novca pa se mora konfiskovati. Zakon donet 2002. godine uvodi još veće izmene koje su nastale po ugledu na italijansko zakonodavstvo, a neke od njih su npr. uvođenje olakšanog utvrđivanja porekla imovine. Ovaj zakon je pre svega proširio mogućnost za zaplenu imovine tako što, ako ne mogu da se pronađu sredstva koje je lice steklo izvršenjem krivičnog dela, može da se izvrši procena te vrednosti i zapleni se od bilo kog dela nasleđene imovine. Ubrzo 2003. godine usvaja se čitav set pravila koja se odnose na upravljanje imovinom. Formirana je Centralna kancelarija za zaplenu i konfiskaciju (COSC) čime je učinjen veliki napredak jer ona već beleži zavidne rezultate u polju oduzimanja imovine i izmeni zakonskih rešenja.

4.3. Velika Britanija

Konfiskacija imovine u Velikoj Britaniji se sprovodila već u 1986. godini ali prvo samo za trgovinu drogom dok je kasnije 1995. godine proširena na sva teška krivična dela. Za Veliku Britaniju važan je najpre Krivični zakon iz 2002. godine. Sistem se zasniva na inicijativi tužioca tako što se sprovodi istraga o materijalnoj koristi koju on ispituje i čiji je cilj nalog za konfiskaciju koji sledi nakon donošenja odluke ali uz mogućnost zmrzavanja pre suđenja. Tužilac ima pravo na pretpostavke o poreklu imovine u određenom periodu života tuženog a na tuženom je da ove pretpostavke obori, što pokazuje da je prisutan obrnuti tetet dokazivanja. Zakonom o sredstvima kriminalnog porekla, iz 2002. godine, Velika Britanija je uvela mogućnost građansko-pravne zaplene onda kada ne dolazi do krivičnog postupka. To radi posebna Agencija za povraćaj sredstava po nalogu suda. Država dokazuje da imovina ima veze sa nezakonitim ponašanjem bez obzira na krivični postupak i tako se omogućuje konfiskacija bez visoko postavljenih zahteva o dokazivanju. Kod njih se kontrola odvija preko poreskih organa a što je moguće jer imaju odličan program organizacije poreskog sistema.

4.4. Irska

Zakon koji je donela Republika Irska 1996. godine, omogućio je građanskoopravno zadržavanje sredstava za koja se veruje da su kriminalnog porekla a ako se ona ne potražuju od strane legitimnog vlasnika u roku od 7 godina može doći do njihovog transferisanja u državnu imo-

vinu.¹⁷ Na ovome radi Agencija, čija je specifičnost u tome što je čine predstavnici policije, finansijske službe i službe socijalne zaštite, a i u tome što ta Agencija uzima porez na prihod od kriminalne aktivnosti. Ovakav sistem konfiskacije je moguć samo u zemljama sa dobro organizovanim sistemom poreske kontrole i naplate. Takođe prednost ovog sistema da se kroz poreze vrši eliminacija profita od kriminala što je bolje rešenje u smislu što takav sistem nije sporan sa aspekta poštovanja principa ljudskih prava.

5. Oduzimanje imovine i poštovanje ljudskih prava

Postoji veoma mala granica između postupka oduzimanja imovine stečene krivičnim delom i nastojanja za poštovanjem osnovnih ljudskih prava zajemčenih Ustavom RS i Evropskom Konvencijom o ljudskim pravima. Poštovanje prava na mirno uživanje privatne svojine, prava na pravično suđenje i zabrani retroaktivne primene zakona su stavljena pod znak pitanja prilikom sprovođenja mera oduzimanja imovine. Ipak uz postojeću jaku argumentaciju u korist ogromnog značaja koje donose mere i način sprovođenja mera oduzimanja imovine a uz pravilnu primenu postojećih normi dolazimo do zaključka da se primenom mera ne dira u prava koja su garantovana svakom čoveku.

Prvo što je bilo sklono kritici jeste pitanje poštovanja pretpostavke nevinosti u odredbama o oduzimanju imovine stečene kriminalom. Pravo okrivljenog na pretpostavku njegove nevinosti jedno je od centralnih principa za ostvarivanje prava na pravičan krivični postupak. Pretpostavka nevinosti je zagarantovana članom 6. stavom 2. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava koja navodi da će se svako ko je optužen za krivično delo smatrati nevinim dok se njegova krivica ne dokaže u skladu sa zakonom. Isti princip se nalazi u članu 14. stav 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. Pretpostavka nevinosti je takođe ugrađena u domaće zakonodavstvo i to u Zakonu o krivičnom postupku. Pretpostavka nevinosti u krivičnom postupku konkretno se izražava kroz činjenicu da nije na optuženom dokazivanje činjenica da nije kriv i da se teret dokazivanja krivice nikada ne prebacuje na odbranu. Zakonik o krivičnom postupku iz 2001. godine sadrži odredbe o prebacivanju tereta dokazivanja na odbranu kod privremenog oduzimanja predmeta i imovinske koristi

¹⁷ Radovanović, S., (2007). Oduzimanje imovine stečene organizovanim kriminalom u svetlu savremenog, evropskog i domaćeg zakonodavstva,, *Primena međunarodnog krivičnog prava: organizovani kriminal*

ostvarene krivičnim delom organizovanog kriminala. Zakon o oduzimanju imovine stečene krivičnim delom predviđa obrnuti teret dokazivanja, a čije je uvođenje unelo brojne polemike u smislu neprihvatljivosti ovakvog rešenja.

Ustav Republike Srbije jemči privatnu, zadružnu i javnu svojinu i utvrđuje jednaku pravnu zaštitu svih oblika svojine (član 86.), kao i mirno uživanje svojine i drugih imovinskih prava stečenih na osnovu zakona (stav 1. član 58). Ustav dalje utvrđuje da pravo svojine može biti oduzeto ili ograničeno samo u javnom interesu utvrđenom na osnovu zakona, uz naknadu koja ne može biti niža od tržišne (stav 2. član 58), kao i da se zakonom može ograničiti način korišćenja imovine (stav 3. član 58). Pravo svojine se dakle, može oduzeti ili ograničiti, ali samo pod Ustavom utvrđenim uslovima. Pravo svojine je jedno od osnovnih Ustavom zajamčenih prava (član 58.), a to pravo je proklamovano i Protokolom broj 1. uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Mešanje u pravo na mirno uživanje imovine dozvoljeno je samo ako je propisano zakonom, u javnom interesu i neophodno u demokratskom društvu. Sva tri uslova moraju biti kumulativno ispunjena. Oduzimanje imovine na način predviđen Zakonom o oduzimanju imovine je pod velikim pitanjem opravdanosti u smislu poštovanja prava na mirno uživanje privatne svojine. Još jedno od pitanja kada se govori o poštovanju ljudskih prava jeste pitanje zabrane retroaktivnosti, odluke o oduzimanju imovine stečene kriminalom. Evropska konvencija o ljudskim pravima u članu 7. propisuje zabranu retroaktivne primene krivičnog zakona. Da bi se odredilo može li se ovaj princip odnositi i na nju mora se opredeliti za stav da li je reč o meri preventivnog ili kaznenog karaktera. Ako bi se oduzimanje imovine smatralo krivičnom sankcijom onda bi se dovela u pitanje mogućnost primene oduzimanja na krivična dela učinjena pre stupanja na snagu Zakona. Dakle, potrebno je prvo potražiti odgovor na pitanje pravne prirode mere oduzimanja.

6. Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela

Organizovani kriminal u Srbiji, prema dosadašnjim istraživanjima, nastao je tokom devedesetih godina u uslovima ratnog okruženja i sankcija, delujući u čvrstoj sprezi sa tada vladajućom elitom, pod zaštitom policije i Službe državne bezbednosti.¹⁸Tada je naša zemlja bila vrlo pogodno tlo za

¹⁸ Dragičević-Dičić, R., (2008). Postupci pred posebnim odeljenjem za organizovani kriminal, Borba protiv organizovanog kriminala u Srbiji, Beograd, UNICRI

nastanak i razvitak kriminalnih organizacija. Borba protiv organizovanog kriminala započinje tek demokratskim promenama oktobra 2000. godine ali zbog mnogobrojnih razloga početak ozbiljnije borbe sledi tek par godina kasnije, najpre donošenjem Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala koji je već na početku naišao na mnogobrojne kočnice u primeni. Osnivanjem Specijalnog tužilaštva i Posebnog odeljenja u okviru Okružnog suda u Beogradu nadležnih za krivična dela učinjena od strane organizovanih kriminalnih grupa prvi put je postala jasna namera države da se obračuna sa mnogim pripadnicima mafijaških grupa. Ipak, najveći udarac za vođe i pripadnike organizovanih kriminalnih grupa bio je svakako napad na njihovu imovinu upravo stečenu kriminalom. Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela donet je 23.10.2008. godine, stupio je na snagu 5. novembra iste godine a primenjuje se od 1. marta 2009. godine. Njegovo donošenje je poprilično uzdrimalo sve one koji su imali udela u progresu mafijaškog kapitala. Dosadašnje odredbe Zakona o krivičnom postupku i Krivičnog Zakonika koje su predviđale oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim delom nisu bile dovoljno efikasne. Borba protiv organizovanog kriminala zahtevala je mnogo agresivnije mere države a to je i učinjeno stupanjem na snagu Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela. Predmet regulisanja ovog zakona jeste utvrđivanja uslova, postupka i organa koji su nadležni za otkrivanje nelegalno stečene imovine, njeno oduzimanje (privremeno ili trajno) i upravljanje njom. U zakonu su u članu 2. taksativno nabrojana krivična dela na koja se primena zakona odnosi s tim što su krivična dela organizovanog kriminala sporna u smislu definisanja pojma organizovanog kriminala jer je pojam promenljiv u zavisnosti od zemlje i njenih društvenih odnosa. Odredbama člana 5. određeni su organi koji su nadležni za otkrivanje, oduzimanje i upravljanje oduzetom imovinom: najpre javni tužilac kao primarni nadležni organ, sud, organizaciona jedinica MUP-a i Direkcija za upravljanje imovinom kao organ u sastavu Ministarstva pravde. Obrazovanje specijalizovanih organa je model koji je prihvaćen po uzoru na mnoge zemlje Evropske unije i koji je pokazao dobre rezultate i opravdao pratio njegovo uvođenje. Svakako najznačajnija specifičnost Zakona u odnosu na sve naše dotadašnje propise je uvođenje obrnutog tereta dokazivanja tj. olakšano utvrđivanje porekla imovine za tužioca kao i u proširenoj konfiskaciji. Tužilac ne dokazuje uzročnu vezu između krivičnog dela za koje je lice okrivljeno i imovine koja se istom oduzima a oslobođen je i obaveze dokazivanja da je imovina stečena protivpravno.

Oduzimanje imovine može biti privremeno i trajno. Ratio legis privremenog oduzimanja imovine proistekle iz krivičnog dela počiva u potrebi da se ukloni opasnost koja bi otežala ili bi čak onemogućila trajno oduzimanje „kriminalne” imovine.¹⁹ Postoji sličnost ove mere sa privremenim oduzimanjem predmeta, s tim što se imovina ovde stavlja pod nadzor Direkcije. Da bi moglo doći do privremenog oduzimanja moraju biti ispunjeni materijalni i formalni uslovi a pre svega da postoji osnovana sumnja da imovina za koju je javni tužilac podneo zahtev proističe iz krivičnog dela. Trajno oduzimanje imovine je najvažnija faza oduzimanja imovine i vezano je za momenat stupanja optužnice na pravnu snagu. Postupak je hitan nastoji da reši problem koji se ranije javljao u postupcima oduzimanja imovine. Oduzetom imovinom upravlja Direkcija za upravljanje oduzetom imovinom. Imovina i novčana sredstva koja se dobiju prodajom imovine postaju svojina Republike Srbije, a zatim se kao takva raspodeljuje, najpre za namirenje oštećenog po njegovom zahtevu a zatim se ostatak uplaćuje u državni budžet gde se vrši raspodela na zakonom predviđen način.

7. Porodica i oduzimanje imovine

Porodični odnosi mogu biti lični i imovinski. Imovinski odnosi između članova porodice imaju drugačije značenje nego imovinski odnosi koji se zasnivaju između subjekata izvan porodičnog kruga, budući da se porodični odnos uvek temelji na posebnoj vezi subjekata u tom odnosu (brak, vanbračna zajednica, srodstvo) ili na njihovim posebnim ličnim svojstvima (pol, uzrast).²⁰ Čine ih imovinski odnosi samih bračnih drugova ali i imovinski odnosi bračnih drugova sa trećim licima povodom bračne zajednice. Imovinsko bračno pravo poznaje dva režima: zakonski i ugovorni imovinski režim, ali u našem pravu važi zakonski režim koji se sastoji od posebne i zajedničke imovine bračnih drugova. Ova podela je nama od izuzetnog značaja onda kada se prilikom oduzimanja imovine okrivljenog procenjuje šta zapravo obuhvata njegovu a šta imovinu njegovog bračnog druga. Postupak deobe zajedničke imovine neretko dovodi do velikih teškoća iako je detaljno regulisan. Imovina i imovinska korist koje okrivljeni prenese na bliske srodnike biće im oduzeta bez obzira na njihovu savesnost tj. da li su ili nisu znali za njeno poreklo i oni mogu zadržati imovinu samo ukoliko dokažu zakonitost njenog porekla. Bliskim

¹⁹ Ilić P. G., Majić, M., Nikolić, B., Melilo, Đ., op. cit.

²⁰ Draškić, M., (2006). Porodično pravo i prava deteta, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, Službeni glasnik

srođnicima se smatraju: bračni drug okrivljenog i lice sa kojim okrivljeni živi u vanbračnoj li kakvoj drugoj trajnoj zajednici; srođnici okrivljenog po krvi u pravoj liniji, srođnici u pobočnoj liniji do trećeg stepena zaključno, kao i srođnici po tazbini do drugog stepena zaključno, usvojenik i usvojilac okrivljenog. Stav Saveta Evrope je da kada se utvrdi da je vrednost imovine okrivljenog nesrazmerna sa njegovim zakonitim prihodima i kada je sud uveren da je imovina stečena kriminalom tada se oduzimanje imovine može proširiti i na imovinu koju su stekli najbliži srođnici okrivljenog (bračni i vanbračni drug, deca, rođaci u pobočnoj liniji do 4. stepena kao i lica koja su u poslednjih 5 godina živeli sa okrivljenim u zajednici), ili na imovinu prenesenu na pravno lice nad kojim okrivljeni vrši kontrolu. U postupku privremenog oduzimanja predmeta i imovinske koristi primenjuje se Zakon o izvršnom postupku (2005. godina). Takođe veliki značaj u primeni zakona ima finansijska istraga jer se po pravilu veliki deo imovine ne nalazi u vlasništvu okrivljenih već u vlasništvu sa njima povezanim licima. Različite oblike imovinskih odnosa u porodici regulišu upravo odredbe Porodičnog zakona Republike Srbije. Zajedničkom imovinom supružnika smatra se ona imovina koju su oni zajednički stekli tokom trajanja braka (sa brakom se izjednačava vanbračna zajednica) s tim što je dopušteno da oni mogu bračnim ugovorom drugačije urediti svoje odnose. Ove odredbe porodičnog prava mogu biti predmet zloupotrebe prava. Tako se na primer jedan od supružnika može zadužiti, a izvršenje nad imovinom onemogućiti prikazivanjem postojanja bračnog ugovora, po kome imovina nad kojom se sprovodi izvršenje predstavlja po bračnom ugovoru posebnu imovinu drugog supružnika.²¹ Ovakvo delovanje bračnih drugova može otežati postupak izvršenja nad imovinom okrivljenog bračnog druga. Često dolazi do toga da je sporno koja to imovina pripada dužniku. Kada je lice prema kome se sprovodi postupak bilo oduzimanja predmeta bilo imovinske koristi u braku, bračni drug može podneti u izvršnom postupku prigovor u kome navodi da je imovina koja je predmet izvršenja zajednički stečena u braku (bračna tekovina).²² Sud u slučaju spora u vezi prigovora bračnog druga dužnika upućuje to lice na parnicu i po pravilu odlaže sprovođenje izvršenja do okončanja parnice. U principu, trebalo bi izbegavati odlaganje izvršenja kazne konfiskacije osim u nekim izuzetnim situacijama. Treba reći da postoji mogućnost koja se nekada i realno ostvari, da se u toku vođenja krivičnog postupka brak između okrivljenog

²¹ Šarkić, N., (2009). Sistem porodičnogpravnog zaštite u Srbiji, Beograd, IP Glosarijum

²² Šarkić, N., Nikolić, M., (2006). Komentar Zakona o izvršnom postupku

i njenog supruga razvede, posle čega oni rasprave pitanje bračne tekovine na način kojim većina zajedničke imovine pripadne bračnom drugu protiv koga se ne vodi krivični postupak. Tako dolazi do zlopotrebe prava bračnih drugova na uštrb mogućnosti ostvarenja konfiskacije imovine. Može takođe doći i do toga, da treće lice uloži prigovor, da na nekom delu imovine ima pravo svojine ili neko drugo pravo dok se dužnik izjašnjava u prilog tom prigovoru, svestan činjenice da će mu biti oduzeta imovina, a najčešće i u dogovoru sa trećim licem. Međutim donošenjem Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela imovina se može oduzeti osim, od osuđenog i od svedoka saradnika, ostavioca ili njegovih naslednika kao i svakog trećeg lica na koje je imovina stečena krivičnim delom prenet. Ipak na tužiocu je da kad su upitanju treća lica dokaže da je ova imovina prenet bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara pravnoj vrednosti imovine a kad se radi o pravnom sledbeniku da je nasledio imovinu proisteklu iz krivičnog dela što nije lako. Zadatak javnog tužioca je ovde dosta složeniji baš zbog toga što mora obezbediti dokaze o naknadi koja je data za imovinu što je često prikrivena informacija. Ipak, imovina se od bliskih lica okrivljenog oduzima bez obzira na propise o deobi zajedničke imovine pa je na bračnom drugu da pruži dokaze o zakonitosti sticanje dela imovine koji se smatra njegovim. Na privremeno oduzimanje imovine po Zakonu o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela primenjuju odredbe Zakona o izvršnom postupku ako njime nije drugačije određeno. Član 70. Zakona o izvršnom postupku nabroja koje stvari ne mogu biti predmet izvršenja a sve u skladu sa socijalnim i humanističkim principima. Sve ono što je iznad neophodnog za izvršnog dužnika i članove njegovog domaćinstva za normalan i uobičajen život može biti predmet izvršenja.²³ Ovakva ocena je prepuštena sudu. Ali otvara se posebno pitanje da li je humano lišiti porodicu a naročito decu celokupne imovine koja se oduzima posebno samim tim što su deca retko svesna porekla imovine kojom raspolažu. Takođe treba li pružiti na neki način zaštitu deteta kojim bi se posledice ovakve konfiskacije njihove imovine mogle ublažiti. S druge strane, postavljamo pitanje opravdanosti lagodnog života i samog deteta koji je stvoren novcem od kriminala kao i činjenice da bi otklon imovine deteta od konfiskacije bio motiv učinocima da i pored staha od gubitka svega ipak obezbede svoju decu. O veoma kompleksnom odnosu pravila o konfiskaciji imovine i potrebi zaštite deteta nije se mnogo reklo

²³ Šarkić, N., Nikolić, M., (2006). Komentar Zakona o izvršnom postupku, Beograd, Službeni glasnik

a smatramo da ova pitanja zaslužuju mnogo veću pažnju i potom jasniju zakonsku regulativu u ovom pravcu.

Zaključak

Zakon o oduzimanju imovine primenjuje se već godinu dana i rezultati njegove primene ocenjeni su kao veoma dobri što je dobilo potvrdu i od strane međunarodne zajednice. Na sednici okruglog stola Ministarstva pravde Republike Srbije povodom prve godine primene ovog zakona vrednost imovine koja je privremeno ili trajno oduzeta procenjuje se na oko sto miliona evra. U planu je da se u narednom periodu ostvari još intenzivnija i efikasnija borba protiv organizovanog kriminala i korupcije. Oduzeti novac ide u državni budžet koji ga dalje raspoređuje, najpre u razvoj i poboljšanje sistema oduzimanja imovine a očekuje se da će u narednom periodu ovakav novac pomoći mnogima kojima je to potrebno čime se još jednom potvrđuje opravdanost uvođenja ovakvih mera. Izgrađena normativa, stvorene institucije za otkrivanje i suzbijanje kriminala, obezbeđena međunarodna podrška, predstavljaju značajne preduslove za uspešnu borbu sa organizovanim kriminalom. Kao pioniri u ovoj oblasti, ostaje nam da u narednom periodu vršimo stalna istraživanja koja će nam ukazati na eventualne probleme na koje ćemo primenom Zakona nailaziti, da kroz vreme sistem oduzimanja imovine koji smo usvojili kao model prilagodimo našem poretku i opipavanjem pulsa društvene reakcije na primenu i uspehe koje primena oduzimanja imovine donosi, stvorimo model koji nam donosi najbolje rezultate. Istakli smo koliko je važno pitanje rešavanja problema koje primena konfiskacije imovine kriminalnog porekla ima na porodicu okrivljenog, a za njih sigurno nehumane kao i potrebu zaštite porodice i deteta u okviru nje od posledica konfiskacije, a koje skoro da nije postavljano u našoj praksi. Ono što smatramo bitnim jeste da oduzimanjem imovine proistekle iz krivičnog dela stajemo na put kriminalnim delovanjima koja su zbog svojih ustaljenih mehanizama inkorporacije u strukture izvršne vlasti i preuzimanja političke i finansijske moći naneli ogromnu štetu društvu i pravnom poretku u celini. Put na koji smo krenuli ne smemo prekinuti jer značaj primene ove mere oduzimanja imovine proistekle iz krivičnog dela nije lek samo za organizovani kriminal nego i za uspon privrede i ekonomije naše zemlje, a koji su već dugo na nezavidnom nivou.

Jelena Perišić

The Sports Academy, Belgrade

***Seizure of property acquired by crime with
special emphasis on the impact of decisions on
confiscation of propriety of defendant's family***

A b s t r a c t

In this article the author writes about the importance of having making a normative in the area of seizure of property acquired through crime on the efficiency of fighting organized crime and the prevention of profit from the crime that was later converted into legal. In the introduction the author deals with the kind of criminal sanctions and measures in our law and their origins.

Hereafter referred to comparative display solution procedures of confiscation of propriety, that served as a model of our new regulation in this area as well as view of international administrative regulation. Pass a new law on forfeiture of assets derived from crime in the body of the article is viewed in the light of respect for international law and the Constitution guaranteed. The following segment is the most basic characteristics of newly established law. Emphasis is placed on the author of the now little-asked question of the impact the decision on confiscation of illegal property in the family of the defendant.

In conclusion points to the feasibility and good performance of the new law, as well as the hope and need not to stop with a fight against organized crime groups and that the system of confiscation in our country in the future will improve.

Key words: organised crime, confiscation of propriety, property sanctions, the family, Law on seizure of property acquired through crime

Literatura

1. Draškić, M. (2006). Porodično pravo i prava deteta, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu; Sl. glasnik.
2. Dragičević-Dičić, R. (2008). Oduzimanje protivpravno stečene imovinske koristi- međunarodni standardi i uporednopravna rešenja, Borba protiv organizovanog kriminala u Srbiji, Beograd : UNICRI

3. Dragičević-Dičić, R. (2008). Postupci pred posebnim odeljenjem za organizovani kriminal, Borba protiv organizovanog kriminala u Srbiji, Beograd, UNICRI
4. Ignjatović, Đ. (2007). Stanje kriminaliteta u Srbiji i pravna sredstva reagovanja, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu
5. Ilić, G., Majić, M., Nikolić, Melilo, Đ. (2009). Komentar Zakona o krivičnom postupku, Beograd, OEBS
6. Institut za uporedno pravo (2008). Borba protiv organizovanog kriminala u Srbiji, Beograd, UNICRI
7. Krivični zakonik, *Sl. glasnik RS* br. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09
8. Lukić, T. (2009). Oduzimanje imovine kriminalcima, Beograd, Poslovni biro d.o.o.
9. Mrvić-Petrović, N. (2005). Krivično pravo, Beograd, Fakultet za poslovno pravo
10. Stojanović, Z. (2003). Krivično pravo-opšti deo, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu
11. Šarkić, N. (2009). Sistem porodičnopravne zaštite u Srbiji, Beograd, IP Glosarijum
12. Šarkić, N. (2005). Građanski izvršni postupak, Beograd, Fakultet za poslovno pravo
13. Šarkić, N., Nikolić, M. (2006). Komentar Zakona o izvršnom postupku, Beograd, *Sl. glasnik*.
14. Ustav Republike Srbije, *Sl. glasnik RS* br. 98/06
15. Vrekić, D. (1997). Mera oduzimanja imovinske koristi u krivičnom pravu, Novi Sad, *Pravo*
16. Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela, *Službeni glasnik RS* br. 97/08
17. Zakonik o krivičnom postupku, *Sl. list* br. 70/01, br. 68/02), *Sl. glasnik RS* br. 58/04, 85/05, 115/05, 49/07, 20/09
18. Zakonik o krivičnom postupku, *Sl. glasnik* br. 46/06, 49/07
19. Zakon o izvršnom postupku, *Sl. glasnik RS* br. 125/04